

**TARPTAUTINĖS JŪRŲ TEISĖS ASPEKTAI
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRAKTIKOJE
INTER ALIA MEDVEDYEV IR KITŲ
PRIEŠ PRANCŪZIJĄ [DK] BYLOJE**

*Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės institutas
Prof. dr. Danutė Jočienė*

DOI: 10.13165/LA.2020.06.09

Anotacija. Straipsnyje analizuojamos Europos Žmogaus Teisių Teismo bylos, kuriose Teismas, sprenddamas galimus 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje ar jos protokoluose įtvirtintų žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus, vienu ar kitu aspektu taikė ir tarptautinės jūrų teisės normas ir principus, dar kartą pademonstruodamas, kad Konvencija taikoma ne vakuume, o atsižvelgiant ir į kitas tarptautinėje teisėje tam tikroje srityje taikomas taisykles. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, kurioje Teismas remiasi tarptautinės jūrų teisės normomis ir principais, nėra itin gausi. Didelis dėmesys šiame straipsnyje skiriamas *Medvedyev ir kitų prieš Prancūziją* Didžiosios kolegijos byloje (peticijos Nr. 3394/03) priimto sprendimo analizei, ir ypač plečiamam valstybės jurisdikcijos aiškinimui pagal minėtos Konvencijos 1 straipsnį. Taip pat straipsnyje nagrinėjamos ir kitos trys Europos Žmogaus Teisių Teismo bylos, kuriose Teismas sprendė asmenų, ieškančių prieglobsčio, galimus žmogaus teisių pažeidimus pagal Konvenciją, vienu ar kitu aspektu pasisakydamas ir tarptautinės jūrų teisės klausimais, t. y. sprendimai bylose *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* (peticijos Nr. 27765/09), *Khlaifia ir kiti prieš Italiją* (peticijos Nr. 16483/12) bei *Kebe ir kiti prieš Ukrainą* (peticijos Nr. 12552/12).

Raktiniai žodžiai: tarptautinė jūrų teisė, Europos žmogaus teisių konvencija, valstybės jurisdikcijos samprata, asmens teisė ieškoti prieglobsčio kitoje valstybėje.

Įvadas

Šiame straipsnyje analizuojama Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT, Teismas arba Strasbūro teismas) praktika, susijusi su tarptautinės jūrų teisės normų ir principų aiškinimu ir taikymu šiam Teismui sprendžiant galimus 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – Europos žmogaus teisių konvencija, EŽTK arba Konvencija)¹ ar jos protokoluose įtvirtintų žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus. Didelis dėmesys skiriamas *Medvedyev ir kitų prieš Prancūziją* Didžiosios kolegijos (toliau – ir DK) byloje (peticijos Nr. 3394/03)² priimto sprendimo analizei. Nors šioje byloje Teismas nagrinėjo vadinamuosius „klasikinius“ EŽTK pažeidimus, kaip antai Konvencijos 5 straipsnyje garantuojamos kiekvieno asmens teisės į laisvę bei saugumą pažeidimus, vis dėlto šioje byloje ryškūs ir tarptautinės jūrų teisės reglamentuojami aspektai, susiję pirmiausia su tuo, kad EŽTT nustatė valstybės, Konvencijos dalyvės, šiuo atveju Prancūzijos, atsakomybę Konvencijos 1 straipsnio požiūriu, nors laivas plaukiojo su Kambodžos vėliava atvirojoje jūroje, kur galioja išimtinė laivo vėliavos valstybės jurisdikcija tarptautinės jūrų teisės požiūriu. Vis dėlto EŽTT pabrėžė, kad pagal EŽTK 1 straipsnį laivo „Winner“, plaukiojusio, kaip minėta, su Kambodžos vėliava atvirojoje jūroje, įgulos nariai, kurių laisvė buvo apribota ir pats laivas perimtas prancūzų jūrų pajėgų, įtariant jį neteisėtu narkotinių medžiagų platinimu, pateko į Prancūzijos *jurisdikciją* pagal Konvencijos 1 straipsnį ir kaip tik Prancūzija, o ne laivo vėliavos valstybė, t. y. šiuo atveju Kambodža, yra atsakinga už įgulos narių atžvilgiu padarytus Konvencijos 5 straipsnio pažeidimus.

---

¹ Oficialus Konvencijos tekstas [interaktyvus]. [žiūrėta 2020-02-23]. <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LIT.pdf>.

² *Medvedyev and Others v. France* [GC], No. 3394/03, judgment of 29 March 2010.

Taip pat šiame straipsnyje nagrinėjamos ir kitos trys EŽTT bylos, kuriose Teismas sprendė asmenų, ieškančių prieglobsčio, ar migrantų, ieškančių geresnio gyvenimo Europoje, galimus žmogaus teisių pažeidimus pagal EŽTK, vienu ar kitu aspektu pasisakydamas ir tarptautinės jūrų teisės klausimais, t. y. EŽTT DK sprendimai bylose *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* (peticijos Nr. 27765/09)³, *Khlaifia ir kiti prieš Italiją* byla (peticijos Nr. 16483/12)⁴ bei Teismo Penktosios kolegijos 2016 m. gruodžio 15 d. sprendimas *Kebe ir kiti prieš Ukrainą* (peticijos Nr. 12552/12)⁵.

1. Medvedyev ir kiti prieš Prancūziją bylos faktinė situacija ir santykis su tarptautine jūrų teise

Šioje byloje pareiškėjai EŽTT, Ukrainos, Rumunijos, Graikijos ir Čilės piliečiai, buvo prekybos laivo „The Winner“ (toliau – laivas arba „Winner“) įgulos nariai; šis laivas buvo registruotas Kambodžoje ir plaukiojo su šios šalies vėliava. Tarptautinių pastangų kovos su narkotinių medžiagų prekyba pagrindu laivas pateko į Amerikos, Ispanijos ir Graikijos kovos su narkotikų prekyba valdžios įstaigų akiratį, įtariant laivą gabenant didžiuosius narkotikų kiekius. Centrinis kovos su nelegalia narkotikų prekyba biuras (angl. *Central Office Against Illegal Drug Trafficking*, pranc. *l'Office Central de Répression du Trafic Illicite des Stupéfiants* – „the OCRTIS“) (toliau – Centrinis biuras), kuris yra institucija prie Prancūzijos vidaus reikalų ministerijos Centrinio policijos direktorato, paprašė leidimo perimti laivą. Centrinio biuro nuomone, laivas vežė didelius narkotinių medžiagų kiekius ir planuojama šias medžiagas perkrauti į kitas greitai eigos valtis prie Kanarų salų turint tikslą pervežti jas į Europą. Kambodža, kaip laivo registracijos valstybė, 2002 m. birželio 7 d. diplomatinės notos

³ *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC], No. 27765/09, judgment of 23 February 2012.

⁴ *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], No. 16483/12, judgment of 15 December 2016.

⁵ *Kebe and Others v. Ukraine*, No. 12552/12, judgment of 12 January 2017.

forma davė sutikimą Prancūzijos valdžios institucijoms imtis veiksmų prieš „Winner“ laivą, pabrėždama, kad (žr. sprendimo 10 pnk.):

„<...> Kambodžos Karalystės Vyriausybė turi garbės pranešti, kad sutinka, kad Prancūzijos valdžios institucijos perimtų, patikrintų ir imtųsi teisinių veiksmų prieš laivą „Winner“, kuris plaukioja su Kambodžos vėliava XUDJ3, priklauso Maršalo salų „Sherlock Marine“ <...>.“

Prancūzijos jūrų valdžios institucijos (šiuo atveju fregata, vadovaujama laivo leitenanto Le Hénaff ir padedama specialiai tam tikslui apmokytų jūrinių pajėgų komandos) iš Bresto jūrų uosto vyko į Afriką vykdyti laivo perėmimo misijos. 2002 m. birželio 13 d., apie 6 val. ryto, Prancūzijos fregata pastebėjo prekybos laivą, lėtai plaukiantį per Žaliojo Kyšulio vandenį, tūkstančius kilometrų nuo Prancūzijos. Nors laivas plaukė be vėliavos, jis buvo identifikuotas kaip „Winner“; šis prekybos laivas staiga pakeitė kryptį ir ėmė plaukti dideliu greičiu (buvo prieštaravimas ankstesniam sakiniui, kad laivas plaukė lėtai). Tai sukėlė pavojų tiek jo paties įgulai, tiek Prancūzijos fregatos įgulos nariams, kurie tuo metu jau artėjo prie „Winner“ greitaeigę valtį. „Winner“ neatsakinėjo į prancūzų fregatos kapitono bandymus užmegzti su juo radijo ryšį. Buvo pastebėta, kad „Winner“ įgulos nariai išmetė daug paketų į jūrą. Viename pakete, kurį vėliau surado prancūzų jūrininkai, buvo apie 100 kg kokaino.

Po keleto įspėjimų, įskaitant įspėjamuosius šūvius, prancūzų fregata paleido šūvius į „Winner“ laivą. Tik tada laivas užmegzė radijo ryšį ir sutiko sustoti. Kai prancūzų pajėgos perėmė laivą, jie bandė šūviais atidaryti kai kurias užrakintas duris. „Winner“ įgula nepakluso prancūzų įsakymams, tada buvo paleistas įspėjamasis šūvis, tačiau kulka rikošetavo ir sužeidė vieną iš „Winner“ įgulos narių, šis buvo skubiai perkeltas į prancūzų laivą, nugabentas į Dakaro ligoninę, kur po savaitės mirė.

Iš Bresto taip pat buvo išsiųstas laivas vilkikas su karo gydytoju, kuris turėjo palydėti „Winner“ į Prancūzijos Bresto jūrų uostą. „Winner“ dėl savo techninių duomenų, taip pat ir oro sąlygų galėjo plaukti itin lėtai. Taigi „Winner“ buvo perimtas prancūzų jūrų pajėgų atvirojoje jūroje prie Žaliojo Kyšulio ir prievarta atgabentas (palydėtas) į Prancūzijos uostą Brestą.

Taigi „Winner“ laivas buvo sustabdytas ir perimtas prancūzų jūrų pajėgų siekiant teisėtų tarptautinėje teisėje tikslų – kovoti su nelegalia narkotinių medžiagų prekyba, įskaitant ir narkotikų prekeivius, plaukiojančius laivais *inter alia* atvirojoje jūroje. Tai yra teisėti veiksmai, kuriuos leidžia ir 1982 m. Jūrų teisės konvencijos 108 straipsnis. Jame pabrėžiama valstybių pareiga bendradarbiauti siekiant užkirsti kelią nelegaliam narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimui, jeigu tuo užsiima laivai atvirojoje jūroje, pažeisdami tarptautines konvencijas.⁶

Grįžtant prie bylos *Medvedyev ir kiti prieš Prancūziją* faktinių aplinkybių paminėtina ir tai, kad, prancūzų jūrų pajėgoms perėmus laivą „Winner“ ir plukdant jį prievarta į Bresto jūrų uostą, šios kelionės metu „Winner“ įgulos nariams buvo neleista laisvai judėti laive, jie turėjo būti savo kajutėse ir juos saugojo prancūzų kariai. Tą pačią dieną (2002 m. birželio 13 d.), apie 11 val., Bresto, į kurį buvo atlydėtas laivas „Winner“, prokuroras kreipėsi į minėtą Centrinį biurą, prašydamas leidimo tirti šį atvejį. Jis pabrėžė, kad Graikijos pakrančių tarnyba sekė „Winner“ dėl jo galimo tarptautinio narkotikų platinimo, kuriame dalyvavo ir Graikijos piliečiai. 2002 m. birželio 22 d. Bresto prokuroras pradėjo tyrimą nežinomų asmenų atžvilgiu dėl vadovavimo grupei, siekiant gaminti, importuoti, eksportuoti, transportuoti, tiekti, parduoti, įsigyti ar nelegaliai vartoti narkotines medžiagas arba naudojant sąmokslą narkotikų importui ar eksportui. Buvo paskirti du ikiteisminio tyrimo teisėjai.

Šio straipsnio kontekste svarbu pažymėti tai, kad laivas „Winner“, plaukiojęs, kaip minėta, su Kambodžos vėliava, buvo atplukdytas eskortu į Prancūzijos Bresto jūrų uostą 2002 m. birželio 26 d., 8.45 val. ryto. Įgulos nariai buvo perduoti policijai pagal vieno iš paskirtų ikiteisminio tyrimo teisėjų instrukcijas, duotas 2002 m. birželio 25 d., o policija iškart informavo asmenis apie jų sulaikymą ir jų teises tokiu atveju (sprendimo 18 pnk.). Tą pačią dieną pareiškėjai buvo pristatyti ikiteisminio tyrimo teisėjams, be to, jie buvo pakartotinai pristatyti minėtiems teisėjams 2002 m.

⁶ Katuoka, S. *Tarptautinė jūrų teisė*. Vilnius: Eugrimas, 1997, p. 139–140.

birželio 27 d. Daugumos pareiškėjų atžvilgiu atitinkamai 2002 m. birželio 28 ir 29 d. buvo pateikti kaltinamieji aktai, jie liko sulaikyti ir laukė teismo.

Pareiškėjai pateikė skundą Apeliacinio teismo tyrimo poskyriui, teigdami, kad įrodymai byloje negali būti naudojami, nes prancūzų jūrų pajėgos veikė *ultra vires*, perimdamos „Winner“ laivą, o jų laivas, pareiškėjų nuomone, pateko tik į Kambodžos, kaip laivo vėliavos valstybės, jurisdikciją, kuri nebuvo Jungtinių Tautų Konvencijos dėl nelegalios narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekybos, pasirašytos Vienoje 1988 m. gruodžio 20 d., dalyvė.

Be to, pareiškėjai teigė, kad jie nebuvo pristatyti „skubiai“ (angl. *promptly*) teisėjui, kaip to reikalauja EŽTK 5 straipsnio 3 punktas, kai laivą „Winner“, laisvai plaukiojusį atvirojoje jūroje, perėmė prancūzų jūrų pajėgos. Savo 2002 m. spalio 3 d. sprendime teismas pabrėžė, kad nėra jokio teisinio pagrindo nepriimti ginčijamų įrodymų (sprendimo 22 pnt.). Čia svarbu pastebėti, kad nacionalinis teismas (t. y. prancūzų) nagrinėjo trijų tarptautinių universalių konvencijų, kurios *inter alia* reguliuoja ir valstybių tarptautines pastangas kovoti su neteisėta narkotikų ir psichotropinių medžiagų prekyba, santykį. Apeliacinis teismas rėmėsi 1961 m. kovo 30 d. Jungtinių Tautų vieningąja konvencija dėl narkotinių medžiagų (angl. *The United Nations Single Convention on Narcotic Drugs of 30 March 1961*), Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija, pasirašyta 1982 m. gruodžio 10 d. (angl. *The United Nations Convention on the Law of the Sea, signed at Montego Bay on 10 December 1982*) (toliau – 1982 m. Montego Bėjaus konvencija, 1982 m. Konvencija arba Jūrų teisės konvencija), pagal kurią visos valstybės turi lygias teises atvirosios jūros atžvilgiu ir joje turi būti taikomos tarptautinės teisės normos⁷, ir Jungtinių Tautų konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta, pasirašyta Vienoje 1988 m. gruodžio 20 d. (angl. *The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and*

⁷ Žr. 6 išnašą, p. 127–140. Žr. taip pat Vadapalas, V. *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 1998, p. 206–207; Katuoka, S. *Tarptautinės teisės šaltiniai*. Vilnius: Registrų centras, 2013, p. 346–368.

Psychotropic Substances, signed in Vienna on 20 December 1988)⁸ (toliau – 1988 m. Vienos konvencija).

Pažymėtina, kad Prancūzija pasirašė ir ratifikavo visas tris minėtas tarptautines konvencijas⁹, Kambodža nepasirašė 1988 m. Vienos konvencijos¹⁰, kurios 17 straipsnio 3 punktą numato tradicinio jūrų teisėje taikomo principo išimtį – „vėliavos valstybės teisės“ ir leidžia valstybėms prašyti laivo vėliavos arba jo registracijos valstybės duoti leidimą imtis prieš laivą atitinkamų priemonių, jei laivas įtariamai dalyvaujantis neteisėtoje apyvartoje¹¹, ką Prancūzija ir padarė šiuo atveju.

Taigi, nacionalinis teismas pabrėžė, kad nors Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 92 straipsnyje yra kodifikuota tradicinė taisyklė dėl laivų statuso (92 straipsnio 1 dalis – Laivai plaukioja tik su vienos valstybės vėliava ir, išskyrus ypatingus atvejus, kurie yra numatyti tarptautinėse sutartyse arba šioje Konvencijoje, atvirojoje jūroje jiems galioja tik tos valstybės jurisdikcija), vis dėlto pagal tarptautinę teisę ir valstybės vidaus teisę valstybės taip pat turi pareigą bendradarbiauti, nes 1982 m. Jūrų teisės konvencijos 108 straipsnis nustato valstybių pareigą bendradarbiauti, siekiant užkirsti kelią neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekybai laivais atvirojoje jūroje.¹²

⁸ Žr. sprendimo §§ 27–33. Žr. šios Konvencijos tekstą [interaktyvus]. [žiūrėta 2020-02-23]. <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.54400>>.

⁹ Tai reiškia, kad Prancūzija yra šių trijų tarptautinių konvencijų valstybė dalyvė pagal 1969 m. Vienos konvencijos dėl sutarčių teisės 11 ir 14 straipsnius.

¹⁰ Tai reiškia, kad valstybė nėra šios tarptautinės konvencijos valstybė dalyvė ir ši konvencija jos neįpareigoja pagal 1969 m. Vienos konvenciją dėl sutarčių teisės, išskyrus atvejus, kai *inter alia* tam tikros tarptautinės konvencijos nuostatos formuoja *jus cogens* normas ar gali būti taikomos kaip tarptautiniai papročiai.

¹¹ „3. Šalis, turinti pagrindą įtarti, kad laivas, turintis laivininkystės laisvę pagal tarptautinę teisę bei turintis kitos Šalies vėliavą arba nurodančius registraciją atpažinimo ženklus, dalyvauja neteisėtoje apyvartoje, gali pranešti valstybei, kurios vėliava iškelta laive, apie tai, paprašyti registracijos patvirtinimo, ir, jei jį gauna, prašyti valstybės, kurios vėliava iškelta, imtis reikiamų priemonių laivo atžvilgiu.“

¹² 1. Visos valstybės bendradarbiauja siekdamos užkirsti kelią neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekybai, kuria, pažeisdami tarptautines konvencijas, užsiima laivai atvirojoje jūroje.

Todėl, Apeliacinio teismo nuomone, Prancūzija galėjo prašyti Kambodžos, kaip laivo vėliavos valstybės, bendradarbiauti, siekiant užkirsti kelią neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvartai ar platinimui, nes buvo gauta įtarimų, kad tai daroma per „Winner“ laivą. Kaip tik tuo pagrindu Prancūzija turėjo teisę paprašyti Kambodžos leidimo perimti su jos vėliava plaukiojantį laivą atvirojoje jūroje ir jį patikrinti, o tai ji ir padarė diplomatinės notos forma. Kambodžos atsakymas ir duotas sutikimas yra pakankamas pagrindas manyti, kad buvo rastas susitarimas tarp dviejų valstybių dėl planuotos Prancūzijos intervencijos „Winner“ laivo atžvilgiu, tuo labiau kad minėta 1988 m. Vienos konvencija Kambodžai nėra taikoma.

2003 m. sausio 15 d. Prancūzijos kasacinis teismas atmetė pareiškėjų kasacinį skundą, atsižvelgdamas *inter alia* į tai, kad Kambodža, kaip laivo vėliavos valstybė, aiškiai ir be jokių apribojimų davė sutikimą Prancūzijai teisę sustabdyti laivą „Winner“ ir, remiantis 1988 m. Vienos konvencijos 17 straipsniu¹³, tik tam tikri būtini veiksmai buvo įvykdyti laivo įgulos narių, kurių laisvė buvo teisėtai apribota, atžvilgiu <...>.

Šio straipsnio kontekste paminėtina ir tai, kad vėliau pareiškėjai buvo nuteisti Prancūzijoje atitinkamomis ilgomis laisvės atėmimo bausmėmis už narkotinių medžiagų platinimą, o 2008 m. balandžio 9 d. Kasacinis teismas atmetė ir kitų pareiškėjų – S. T. ir p. Boreas – skundus (sprendimo 25 pnk.). 2008 m. rugsėjo 9 d. Kambodžos užsienio reikalų ministerija savo notoje dar kartą pareiškė, kad ji 2002 m. birželio 7 d. diplomatine nota „iš tikrųjų leido Prancūzijos valdžios institucijoms perimti ir vykdyti

---

2. Valstybė, kuri turi rimtą pagrindą manyti, kad laivas, kuris plaukioja su jos vėliava, užsiima neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekyba, gali prašyti kitų valstybių pagalbos, kad tam būtų užkirstas kelias.

¹³ „1. Šalys pagal tarptautinę jūrų teisę maksimaliai bendradarbiauja siekdamas užkirsti kelią neteisėtai apyvartai jūroje.

2. Šalis, turinti pagrindo įtarti, kad laivas, kuriame iškelta jos vėliava arba neiškelta vėliava ar nėra atpažinimo ženklų, nurodančių jo registraciją, dalyvauja neteisėtoje apyvartoje, gali prašyti kitų Šalių pagalbos siekiant neleisti jo panaudoti šiuo tikslu. Šalys, į kurias kreipiamasi su tokiu prašymu, suteikia pagalbą pagal savo galimybes“.

visus reikiamus tiek laivo „Winner“, kuris plaukiojo su Kambodžos vėliava, apžiūros, nusavinimo ir teisinių procedūrų veiksmus, atžvilgiu, tiek laivo įgulos atžvilgiu“ (sprendimo 26 pnk.).

2. Bylos teisiniai klausimai

Taigi, šioje gana neįprastoje byloje EŽTT svarstė klausimą pirmiausia, ar Konvencijos požiūriu laivas „Winner“, plaukiojantis su Kambodžos vėliava atvirojoje jūroje, ir jo įgulos nariai, kai laivą atvirojoje jūroje perėmė prancūzų jūrų pajėgos, pateko į Prancūzijos, kaip valstybės, EŽTK dalyvės, jurisdikciją Konvencijos 1 straipsnio¹⁴ požiūriu¹⁵.

Tarptautinės jūrų teisės požiūriu šiuo aspektu kyla klausimas, ar valstybė, Konvencijos dalyvė, naudojasi (gali naudotis) savo teritorine jurisdikcija Konvencijos 1 straipsnio pagrindu¹⁶ ir, jeigu taip, kokiais atvejais ir (ar) sąlygomis ta valstybė gali vykdyti savo jurisdikciją užsienio laivo, kuris buvo areštuotas ar sulaikytas atvirojoje jūroje ir plaukioja su kitos valstybės vėliava, atžvilgiu.

EŽTT savo ilgametėje praktikoje yra išplėtojęs ir suformavęs aiškius EŽTK aiškinimo principus, pagal kuriuos yra *inter alia* aiškiai pabrėžta, kad Konvencija, kaip tarptautinė sutartis, nėra aiškinama vakuume; ji turi būti aiškinama suderinta su bendraisiais tarptautinės teisės principais.¹⁷ Konvencija turi būti aiškinama atsižvelgiant į 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencijos dėl sutarčių teisės 31 straipsnio 3 dalies (c) punktą, pagal kurį taip pat turi būti atsižvelgiama į „atitinkamas tarptautinės

¹⁴ EŽTK 1 straipsnis „Pareiga gerbti žmogaus teises“ skelbia: Aukštosios Susitariančios Šalys kiekvienam jų jurisdikcijai priklausančiam asmeniui garantuoja šios Konvencijos I skyriuje apibrėžtas teises bei laisves.

¹⁵ Jočienė, D. *Europos žmogaus teisių konvencijos taikymas*. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2000, p. 34–39.

¹⁶ Ovey, C.; White, R. *Jacobs and White European Convention on Human Rights*. Third Edition. Oxford University Press, 2002, p. 16–19.

¹⁷ *Cudak v. Lithuania* [GC], No. 15869/02, judgment of 23 March 2010, 56 pnk.

teisės normas, kurios taikomos santykiams tarp ginčo šalių“, ir ypač į tarptautinės žmogaus teisių apsaugos normas.¹⁸

Taip pat aiškinant EŽTK reikia atsižvelgti į specifinį konvencijos, kaip tarptautinės žmogaus teisių sutarties ir kartu Europos viešosios tvarkos instrumento, ginant žmogaus teises, pobūdį (*ordre public*), kartu ir į EŽTT patikėtą misiją, įtvirtintą Konvencijos 19 straipsnyje, pagal kurią Teismas turi „užtikrinti, kad būtų laikomasi įsipareigojimų, kuriuos Aukštosios Susitariančios šalys prisiėmė pagal šią Konvenciją ir jos protokolus“ (*Neulinger ir Shuruk prieš Šveicariją* [DK] byla, 133 pnk.). Siekiant įgyvendinti šį tikslą, EŽTT yra įgaliotas tam tikrais atvejais persvarstyti net ir procedūrą nacionaliniuose teismuose, ypač patikrindamas, ar nacionaliniai teismai, aiškindami ir taikydami Konvencijos nuostatas, užtikrino Konvencijoje garantuojamų teisių laikymąsi nacionaliniu lygmeniu.

Taigi, *Medvedyev ir kiti prieš Prancūziją* byloje, aiškindamas valstybės „jurisdikcijos“ sampratą, įtvirtintą Konvencijos 1 straipsnyje, EŽTT rėmėsi ne tik EŽTK 1 straipsniu, bet taip pat ir kitomis tarptautinėmis konvencijomis, reguliuojančiomis *inter alia* atvirosios jūros režimą (į jį įeinančias laisves), laivo vėliavos valstybės teises ir jos jurisdikcijos laivo atžvilgiu taikymo aspektus.

Teismas pirmiausia analizavo, ar laivo „Winner“, kuris buvo atvirojoje jūroje, sustabdymas ir jo bei jo įgulos laikymas prancūzų jūrų pajėgų kontrolėje visas 13 dienų, kol laivas buvo atplukdytas į Prancūzijos Bresto jūrų uostą, sukėlė Prancūzijos „jurisdikciją“ Konvencijos 1 straipsnio pagrindu (62 pnk.). Kaip pabrėžė EŽTT, Konvencijos 1 straipsnis apibrėžia Konvencijos taikymo teritorines ribas. Valstybių pagal Konvenciją prisiimti tarptautiniai įsipareigojimai „garantuoti“ (*securing* angliškame Konvencijos tekste ir *reconnaître* prancūziškame tekste) Konvencijoje garantuojamas teises taikant pirmiausia asmenims, esantiems kaip tik tų valstybių „jurisdikcijoje“ (sprendimo 63 pnk.). Be to, Konvencija

¹⁸ *Neulinger and Shuruk v. Switzerland* [GC], No. 41615/07, judgment of 6 July 2010, 131 pnk; *Streletz, Kessler and Krenz v. Germany* [GC], No. 34044/96 and others, ECHR 2001-II, 90 pnk.; *Al-Adsani v. UK* [GC], No. 35763/97, ECHR 2001-XI, 55 pnk.

netaikoma valstybių, kurios nėra jos dalyvės, santykiams, taip pat ji negali būti aiškinama tokiu būdu, kaip reikalaujanti iš valstybių Konvencijos dalyvių imtis priemonių taikyti Konvencijoje garantuojamus žmogaus teisių standartus kitoms valstybėms.¹⁹

Pažymėtina, kad EŽTT iš esmės laikosi valstybės teritorinės jurisdikcijos principo, tačiau tam tikrais atvejais Teismas pripažįsta ir valstybės jurisdikcijos buvimą Konvencijos 1 straipsnio pagrindu veiksmų, atliktų už valstybės teritorijos ribų ar sukeliančių pasekmes už valstybės ribų, atžvilgiu.

Taigi, tam tikrais atvejais Teismas, atsižvelgdamas į Konvencijos tikslą ir pobūdį (tai buvo pabrėžta ir pirmajame *Loizidou prieš Turkiją* bylos sprendime (preliminarūs prieštaravimai)), konstatavo, kad valstybės Konvencijos dalyvės atsakomybė Konvencijos pagrindu gali atsirasti ir jos karinių veiksmų – nesvarbu, teisėtų ar neteisėtų – kitos valstybės teritorijoje pagrindu, jei ta valstybė vykdo veiksmingą kitos valstybės teritorijos kontrolę už savo teritorijos ribų (sprendimo 64–65 pnk.). Tai yra išimtiniai atvejai, tačiau ne visais jais EŽTT nustato valstybės jurisdikciją dėl veiksmų, padarytų už jos teritorijos ribų, kaip, pavyzdžiui, *Banković ir kitų* byloje, kurioje Teismas nenustatė valstybių NATO narių jurisdikcijos dėl Serbijos teritorijoje įvykdytų NATO bombardavimų, pabrėžęs, kad tai buvo ekstrateritorinis veiksmas (angl. *instantaneous extraterritorial act*), nesukėlęs valstybių NATO narių, kartu ir Konvencijos dalyvių, „jurisdikcijos“ Konvencijos 1 straipsnio požiūriu (nutarimo 75 pnk.). Be to, EŽTT taip pat yra pripažinęs, kad kiti valstybės ekstrateritorinės jurisdikcijos atvejai gali apimti ir atvejus, kurie susiję su valstybės diplomatinių ir konsulinių pareigūnų užsienyje įvykdytais veiksmais, taip pat veiksmais, įvykdytais su tos valstybės vėliava skraidančiuose lėktuvuose ar plaukiojančiuose laivuose (ten pat, 73 pnk.).

Vertindamas *Medvedyev ir kitų prieš Prancūziją* DK bylos aplinkybes (66 pnk.) Konvencijos 1 straipsnyje įtvirtintos valstybės „jurisdikcijos“

¹⁹ *Soering v. the United Kingdom*, judgment of 7 July 1989, Series A No. 161, 86 pnk.; *Banković and others v. Belgium and others* (dec.) [GC], No. 52207/99, ECHR 2001-XII, 66 pnk.

požiūriu, EŽTT pažymėjo, kad Prancūzijos karo laivas fregatos laivo kapitonas buvo specialiai instruktuotas prancūzų jūrų pajėgų valdžios atstovų sustabdyti laivą „Winner“ ir kad būtent tai fregatai, kurioje buvo ir prancūzų specialiųjų jūrų pajėgų komanda „Jauber“ (specialiai apmokyta perimti laivus jūroje), buvo duotas įsakymas išplaukti iš Bresto jūrų uosto į atvirąją jūrą, į tą vietą, kur plaukė laivas „Winner“.

Kalbant apie valstybės vykdomą „jurisdikciją“ stabdomo laivo atžvilgiu, EŽTT ypač atkreipė didelį dėmesį į faktines šios bylos aplinkybes, kurios buvo pristatytos anksčiau. Svarbu, EŽTT nuomone, akcentuoti, kad prancūzų fregata iššovė kelis įspėjamuosius šūvius, norėdama užmegzti ryšį su laivu, o paskui Prancūzijos Atlanto regiono jūrų prefektūros įsakymu pradėjo šaudyti tiesiai į laivą. Kai laivas „Winner“ buvo sustabdytas (perimtas), prancūzų jūrų pajėgų atstovai buvo priversti naudoti šaunamuosius ginklus savigynai ir vėliau laikė laivo įgulos narius išimtinai Prancūzijos atstovų kontroliuojamus ir įkalintus kajutėse kelionės į Prancūzijos uostą Brestą metu, į kurį laivas „Winner“ ir jį lydintis prancūzų laivas atplaukė 2002 m. birželio 26 d. Laivo „Winner“ kurso pakeitimas ir jo atplukdymas į Brestą, kai visi minėti veiksmai buvo daromi remiantis Prancūzijos atitinkamų valdžios institucijų įsakymais, įskaitant jūrų prefektūrą ir Bresto prokurorą, sukėlė visišką ir išimtinę Prancūzijos besitęsiančią ir nepertraukiamą kontrolę laivo „Winner“ ir jo įgulos atžvilgiu, mažų mažiausiai *de facto* nuo to momento, kai laivą perėmė prancūzų jūrų pajėgos.

EŽTT padarė išvadą, kad pareiškėjai, laivo „Winner“ įgulos nariai, pateko į veiksmingą Prancūzijos jurisdikciją Konvencijos 1 straipsnio požiūriu (priešingai nei buvo nustatyta minėtoje *Bankovič ir kitų* byloje), neatsižvelgiant į šias tarptautinėje jūrų teisėje itin reikšmingas aplinkybes, kad laivas plaukiojo su Kambodžos vėliava ir buvo atvirojoje jūroje.

Taigi, EŽTT šioje byloje nustatė Prancūzijos išplėstą arba vadinamąją ekstrateritorinę jurisdikciją Konvencijos 1 straipsnio požiūriu, nors, kaip minėta, laivas „Winner“ plaukiojo atvirojoje jūroje, kur galioja atvirojos jūros laisvės, *inter alia* plaukimo, žvejybos, skridimo virš šios atvirojos jūros laisvės. 1958 m. Konvencija dėl atvirojos jūros buvo pirmoji

tarptautinė sutartis, kurią pasitelkus buvo kodifikuotos tarptautinės jūrų teisės normos, susijusios su atvirąja jūra. Šios konvencijos 2 straipsnis, o 1982 m. Jūrų teisės konvencijos 89 straipsnis aiškiai nurodo, kad valstybės neturi teisės pretenduoti į suverenitetą kokioje nors atvirosios jūros dalyje. Galima paminėti ir dvi atvirosios jūros teisinio statuso atžvilgiu taikomas teorijas: *res nullius* ir *res communis*. Pirmosios teorijos šalininkai teigia, kad atviroji jūra yra niekam nepriklausanti teritorija, jos *ipso facto* niekas negali pasisavinti. Valstybių teisės atvirojoje jūroje turi būti ribojamos. Šioje jūroje valstybės gali naudotis tik tomis laisvėmis, kurias įtvirtina jūrų teisės konvencijos. *Res communis* teorijos šalininkai teigia, kad atviroji jūra priklauso visoms valstybėms kaip bendra nuosavybė ir jos visos turi lygias teises jos atžvilgiu. Atvirojoje jūroje turi būti taikomos tarptautinės teisės normos.²⁰

Matyt, šios teorijos ir jų teisingumas yra ne tiek svarbios šiame straipsnyje nagrinėjamos EŽTT *Medvedyev ir kitų prieš Prancūziją* DK bylos atžvilgiu; šios bylos kontekste yra vis dėlto svarbesnis minėtas *res nullius* teorijos šalininkų ginamas teiginys, kad valstybių teisės atvirojoje jūroje turi būti ribojamos, bei kitos teorijos – *res communis* – teorijos šalininkų teiginiai, kad visos valstybės turi lygias teises į atvirąją jūrą ir kad joje turi būti taikomos tarptautinės teisės normos.

Tad kyla klausimas, kaip, kokiais atvejais valstybių teisės atvirojoje jūroje gali būti ribojamos ir kokios tarptautinės teisės normos joje turi būti taikomos, ypač atsižvelgiant į tai, kad 1982 m. Montego Bėjaus (arba Jūrų teisės konvencija) konvencijos 87 straipsnis įtvirtina atvirosios jūros režimą, kurį sudaro minėtos atvirosios jūros laisvės.²¹

Pagal laivybos laisvę, kurią reglamentuoja tarptautinės jūrų teisės normos, visos valstybės, net ir neturinčios priėjimo prie jūros, turi teisę

²⁰ Katuoka, S., *supra* note 6, p. 129; žr. taip pat Vadapalas, V., *supra* note 7, p. 206–207.

²¹ 1982 m. Jūrų teisės konvencijos 87 straipsnyje įtvirtintos dar dvi papildomos laisvės: mokslinių tyrinėjimų laisvė ir laisvė statyti dirbtines salas ir kitus įrenginius, lyginant su 1958 m. Konvencija dėl atvirosios jūros, kurioje, kaip minėta, įtvirtintos klasikinės laisvės: laivybos, žvejybos laisvės, laisvė kloti povandeninius kabelius ir vamzdynus, skraidymų virš atvirosios jūros laisvė.

plaukioti atvirojoje jūroje laivais, kurie plaukioja su jos vėliava. Laivo vėliava parodo, kokiai valstybei priklauso laivas, taigi, laivai turi nacionalinę priklausomybę tos valstybės, su kurios vėliava jie plaukioja.²²

Nagrinėjamu atveju, kaip minėta, laivas „Winner“, plaukiojęs atvirojoje jūroje, t. y. realizuodamas turimą laivybos laisvę tokią teisę jis turėjo pagal abi minėtas tiek 1958 m., tiek 1982 m. tarptautines konvencijas), plaukiojo su Kambodžos vėliava – tai rodo ir jo nacionalinę priklausomybę. Kaip teigia prof. S. Katuoka, 1982 m. Jūrų teisės konvencijos 94 straipsnyje nurodomos valstybės, su kurios vėliava plaukioja laivas, pareigos. Kiekviena valstybė oficialiai vykdo savo jurisdikciją ir kontrolę administracinių, techninių ir socialinių klausimų atžvilgiu laivuose, plaukiojančiuose su jos vėliava – tokia bendro pobūdžio pareiga fiksuojama Konvencijos 94 straipsnyje.²³ Kiekviena valstybė pagal savo vidaus teisės normas taiko savo jurisdikciją tiek su jos vėliava plaukiojančio laivo kapitono, tiek įgulos atžvilgiu, taip pat imasi tokių priemonių laivų, plaukiojančių su jos vėliava, atžvilgiu, kokios yra reikalingos, kad būtų garantuojamas saugumas jūroje.²⁴ Tad visos šios pareigos nagrinėtoje byloje priklausė Kambodžai kaip laivo vėliavos valstybei.

Paminėtina ir tai, kad tiek 1958 m. Konvencija dėl atvirosios jūros (22 straipsnis), tiek 1982 m. Jūrų teisės konvencija (110 straipsnis) numato galimas valstybių jurisdikcijas, taikomas laivams atvirojoje jūroje, išimtis tokiais atvejais, kai, pavyzdžiui, laivas įtariamasis piratavimu jūroje, vergų prekyba, nesankcionuota transliacija. Atvejais, kai laivas, plaukiojantis atvirojoje jūroje, įtariamasis užsiimantis narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimu ar prekyba, yra aiškiai įvardytas 1982 m. Jūrų teisės konvencijos 108 straipsnyje, pagal kurį nustatyta valstybių pareiga bendradarbiauti, siekiant užkirsti kelią neteisėtam narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimui, jeigu tuo laivai užsiima atvirojoje jūroje, pažeisdami tarptautines konvencijas. Tad šiuo atveju galima teigti, kad

²² Katuoka, S., *supra* note 6, p. 129–130.

²³ *Ibid.*, p. 132.

²⁴ *Ibid.*

tarptautinės jūrų teisės požiūriu yra aiškiai nustatytas atvejis, ribojantis valstybių teises atvirojoje jūroje, kuri reglamentuoja tarptautinės teisės normos. Pasak prof. S. Katuokos, 1982 m. Konvencija leidžia valstybei, kuri pagrįstai mano, jog laivas, kuris plaukioja su jos vėliava, užsiima narkotinių medžiagų ar psichotropinių medžiagų gabenimu, paprašyti valstybių pagalbos, kad tokiam gabenimui būtų užkirstas kelias.²⁵

Taigi, nagrinėjamas *Medvedyev ir kitų prieš Prancūziją* DK byloje atvejis buvo priešingas – šiuo atveju ne „Winner“ laivo vėliavos valstybė, t. y. Kambodža, o kaip tik trečiosios valstybės įtarė laivą platinant narkotikus, todėl būtent trečiosios valstybės, šiuo atveju Prancūzija, paprašė diplomatiniais kanalais Kambodžos Karalystės, kurios nacionalinė jurisdikcija buvo taikoma laivo „Winner“ atžvilgiu, leidimo laivą sustabdyti, patikrinti ir imtis visų būtinų veiksmų prieš šį laivą. Ir toks leidimas, kaip minėta, buvo gautas net du kartus. Tačiau šis Kambodžos Karalystės duotas leidimas Prancūzijos jūrų pajėgoms sustabdyti ir apžiūrėti „Winner“ bei atlikti visus kitus būtinus veiksmus laivo ir jo įgulos narių atžvilgiu neįtikino EŽTT.

Teismas savo sprendime konstatavo, kad Prancūzija, sulaikiusi laivą „Winner“ ir atgabenusi jį prievarta į Prancūzijos Bresto uostą, kaip minėta, visiškai kontroliavo – mano galva, pakeitus į „visiškai kontroliavo“, neatspindima pilnos/visiškos valstybės jurisdikcijos esmė – jei įmanoma, siūlyčiau palikti „vykdė pilną laivo kontrolę“, bet jei negalima, tada palikite pakeitimą – laivą Konvencijos 1 straipsnio pagrindu, todėl kaip tik Prancūzijos valstybės atsakomybė bus taikoma pagal Konvenciją dėl galimų EŽTK pažeidimų laivo įgulos narių atžvilgiu.

EŽTT taip pat nustatė EŽTK 5 straipsnio 1 dalies pažeidimą tuo pagrindu, kad Prancūzijos jūrų pajėgoms perėmus „Winner“ laivą ir plukdant jį į Brestą, „Winner“ įgulos nariams buvo apribota laisvė Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies prasme; jie privalėjo likti savo kajutėse per visą kelionę į Brestą (apie 13 plaukimo dienų). Tokio įkalinimo pagrindo nenumatė Prancūzijos įstatymai, tad „Winner“ įgulos narių laisvės apribojimas

²⁵ *Ibid.*, p. 139–140.

neatitiko EŽTK 5 straipsnio 1 dalyje nustatyto teisėtumo reikalavimo, pagal kurį bet kokia laisvės apribojimo procedūra „turi būti numatyta įstatymu“ (angl. *procedure prescribed by law*). EŽTT ypač atkreipė dėmesį į tai, kad, apribojant asmenims laisvę, turi būti griežtai laikomasi teisinio tikrumo reikalavimo, t. y. asmenys turi žinoti, kokias atvejais ir kokia tvarka jų laisvė gali būti „teisėtai“ apribota, siekiant išvengti bet kokio galimo piktnaudžiavimo ar savavališkumo šiuo atveju (sprendimo 80 pnk.).

Šioje byloje tarptautinės jūrų teisės požiūriu yra svarbu ir tai, kad DK sutiko tiek su Prancūzijos vyriausybės, tiek su Teismo sekcijos nuomone, kad visi šie Prancūzijos valstybės veiksmai dėl laivo „Winner“ buvo atlikti vykdant tarptautinį bendradarbiavimą kovoje su neteisėta narkotinių medžiagų apyvarta. EŽTT taip pat pabrėžė, kad jis visiškai palaiko valstybių siekius kovoti su šia neteisėta veikla ir pripažįsta poreikį imtis visų įmanomų priemonių, kad būtų stabdoma ši veikla, drauge užtikrinant valstybių veiksmingą bendradarbiavimą šioje srityje. Tačiau kartu EŽTT pabrėžė, kad Vyriausybės minima speciali jūrinė aplinka negali būti aiškina tokiu būdu, kaip sudaranti sąlygas, kad sulaukytojo laivo „Winner“ įgulos nariai liktų teisiniame vakuume, t. y. be jokios teisinės apsaugos Konvencijoje garantuojamų teisių požiūriu (sprendimo 81 pnk.).

EŽTT taip pat atkreipė dėmesį į dvi gautas Kambodžos valstybės diplomatinės notas, kurių pagrindu, kaip teigė Teismas, Kambodža išitraukė į tarptautinį bendradarbiavimą kovoje su neteisėta narkotinių medžiagų apyvarta pagal minėtas 1982 m. Montego Bėjaus ir 1988 m. Vienos konvencijos nuostatas ir įgalino Prancūziją imtis visų reikiamų veiksmų prieš laivą „Winner“ (sprendimo 97 pnk.). Vis dėlto Teismas pabrėžė, kad jis privalo nuspręsti, ar minėtos diplomatinės Kambodžos Karalystės notes, kuriomis buvo duotas sutikimas Prancūzijos jūrų pajėgoms veikti laivo „Winner“ atžvilgiu siekiant užkirsti kelią neteisėtai narkotinių medžiagų prekybai atvirojoje jūroje, gali būti laikomos pakankamu ir aiškiu pagrindu apriboti šio laivo įgulos narių teises pagal Konvenciją, pirmiausia apribojant jų laisvę Konvencijos 5 straipsnio požiūriu. Į šį klausimą EŽTT atsakė neigiamai ir pabrėžė, kad šios diplomatinės notes yra tik *ad hoc* susitarimai, tai nėra dvišalės tarptautinės sutarties nuostatos, todėl

jos neatitinka „numatomumo“ (angl. *foreseeability*) kriterijaus, o antroji diplomatinė nota buvo gauta jau praėjus 6 metams po įvykių, tada, kai EŽTT DK nustatė pažeidimą šioje byloje.

Prancūzijos Vyriausybė, anot EŽTT, taip pat nepateikė įrodymų, kad egzistuoja ilgalaikis Kambodžos ir Prancūzijos bendradarbiavimas siekiant sutelkti jų pastangas kovoje su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų apyvarta, vykdoma dėl laivų, plaukiojančių su Kambodžos vėliava. Teismas taip pat atkreipė dėmesį į valstybių pastangas kovoti su minėta neteisėta narkotinių medžiagų apyvarta, kuri tampa opia tarptautine problema ir kuri yra gana problemiška tais atvejais, kai valstybės nėra minėtų tarptautinių konvencijų, šiuo atveju 1982 m. Jūsų teisės konvencijos bei 1988 m. Vienos konvencijos dalyvės, kaip Kambodžos karalystė. Todėl, EŽTT nuomone, kad galėtų veikti tiksliai apibrėžtoje teisinėje erdvėje, valstybės turėtų sudaryti šios srities dvišalius ar daugiašalius susitarimus. Dar daugiau, Teismo nuomone, itin svarbus žingsnis tarptautinėje teisėje šioje srityje būtų išimties iš laivo vėliavos valstybės principo, kad kaip tik visos valstybės turi jurisdikciją tirti ar imtis visų reikiamų priemonių neteisėto narkotinių medžiagų platinimo atvejais, įtvirtinimas (sprendimo 98–101 pnk.). Taigi, buvo nustatytas Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies pažeidimas laivo įgulos narių, kurių laisvė buvo nepagrįstai apribota, atžvilgiu.

Paminėtina ir tai, kad šioje byloje EŽTT nenustatė Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies, pagal kurią pareiškėjai, laivo „Winner“ įgulos nariai, skundėsi, kad dėl sulaikymo jie nebuvo skubiai pristatyti teisėjui, kuris turėjo nuspręsti dėl jų sulaikymo teisėtumo ir pagrįstumo, nes jie buvo pristatyti teisėjui tik atvykę į Bresto jūrų uostą, o visa kelionė, kaip minėta, truko net 13 dienų, pažeidimo. Vis dėlto EŽTT nusprendė, kad yra objektyvios pateisinamos priežastys, kad Prancūzija negalėjo anksčiau nei po 13 dienų pristatyti pareiškėjų teisėjui nuo jų pirminio sulaikymo laive, kai laivą atvirojoje jūroje sustabdė ir perėmė prancūzų jūrų pajėgos, momento.²⁶

²⁶ Žr. sprendimo §§ 127–134 ir rezoliucinę dalį.

3. Kitos EŽTT (ir jo Didžiosios kolegijos) bylos, susijusios su tam tikrais tarptautinės jūrų teisės principais ar normomis

Toliau straipsnyje aptariamos kitos trys EŽTT bylos, kuriose taip pat vienu ar kitu aspektu yra nagrinėjami tarptautinės jūros teisės aspektai, kaip antai laivo, plaukiojančio atvirojoje jūroje ir gabenančio migrantus, teisė įplaukti į kitos valstybės teritorinius vandenis; laivo, įplaukusio į kitos valstybės jūrų uostą, teisinis statusas ir kas atsakingas už tokia- me laive galimai vykstančius EŽTK pažeidimus (t. y. ar valstybė, kurios uoste stovi laivas, ar, pavyzdžiui, laivo vėliavos (registracijos) valstybė, ar tiesiog laivo vadovybė); Konvencijos papildomame Protokole nustatyto draudimo kolektyviai išsiųsti užsieniečius taikymas Teismo praktikoje ir pan.

3.1. *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* bylos [DK] reikšmė tarptautinės jūrų teisės požiūriu

EŽTT DK sprendime byloje *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* (peticijos Nr. 27765/09)²⁷ nagrinėjo klausimą dėl migrantų, kurių laivas buvo sustabdytas atvirojoje jūroje ir prievarta grąžintas į jų išvykimo vietos valstybę (šiuo atveju Libiją), galimų jų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių pagal Konvenciją pažeidimų. Pareiškėjai šioje byloje – 11 Somalio piliečių ir 13 Eritrėjos piliečių – sudarė dalį laive esančių apie 200 migrantų, kurie 2009 m. paliko Libiją trimis laivais, kad pasiektų Italijos salas. 2009 m. gegužės 6 d., kai jų laivai pateko į Maltos paieškos ir gelbėjimo regiono atsakomybę, juos perėmė Italijos mokesčių policijos ir pakrančių apsaugos pareigūnai. Asmenys, buvę sulaikytuose laivuose, buvo persodinti į Italijos karinius laivus ir grąžinti į Libijos sostinę Tripolį.

Pareiškėjai EŽTT skundėsi, kad Italijos valdžios atstovai per visą kelionę atgal į Tripolį neinformavo, kur jie plaukia, taip pat nesiėmė

²⁷ *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC], No. 27765/09, judgment of 23 February 2012.

jokių priemonių jiems identifikuoti. Po 10 valandų trukusios kelionės jie pasiekė Tripolio uostą ir visi Italijos kariniame laive buvę migrantai, įskaitant pareiškėjus EŽTT, buvo perduoti Libijos valdžios atstovams. Pareiškėjai teigė, kad jie priešinosi jų perdavimui Libijai, tačiau buvo perduoti panaudojus jėgą. Italijos vidaus reikalų ministras kitą dieną teigė, kad toks asmenų neįsileidimas į Italijos teritoriją rėmėsi 2009 m. vasarį įsigaliojusia dvišale Italijos ir Libijos sutartimi, kurios tikslas – kovoti su neteisėta (užslėpta) asmenų migracija.

Ne visų pareiškėjų EŽTT padėtis liko aiški – du pareiškėjai mirė neaiškiais aplinkybėmis, kitiems Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro (toliau – JTVPK) biuras Tripolyje suteikė pabėgėlio statusą. Pareiškėjų advokatai palaikė ryšį dėl tam tikrų šalyje kilusių neramumų tik su 6 pareiškėjais, kurie atitinkamai gyveno Benine, Maltoje, Šveicarijoje, o kai kurie iš jų laukė tarptautinės apsaugos suteikimo.

Šioje byloje EŽTT rėmėsi 1951 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl pabėgėlių statuso, taip pat jau aptarta 1982 m. Jūrų teisės konvencija, *inter alia* jos 92 straipsniu „Laivo statusas“, 94 straipsniu „Vėliavos valstybės pareigos“, kurie jau buvo aptarti anksčiau, taip pat jos 98 straipsniu „Pareiga suteikti pagalbą“, kuris įpareigoja valstybę, su kurios vėliava plaukia laivas, suteikti visą pagalbą asmenims, rastiems jūroje, jei tokia pagalba gali būti suteikta be grėsmės laivui ar jo įgulai, arba kuo skubiau plaukti siekiant išgelbėti žmones, jei buvo gautas signalas apie reikalingą pagalbą. Taip pat šioje byloje EŽTT rėmėsi ir 1979 m. Tarptautine konvencija dėl paieškų ir gelbėjimo jūrose, pakeista 2004 m., kuri taip pat skatina suteikti visą reikiamą pagalbą jūroje esantiems laivams, kuriems reikalinga pagalba, pirmiausia nugabenant juos į saugią vietą, taip pat suteikti pagalbą išgyvenusiems asmenims, įskaitant pareigą perkelti asmenis iš laivų, į kuriuos jie buvo perkelti vykdant gelbėjimo misiją, ir nugabenti tokius asmenis į saugią vietą, vadovaujantis Tarptautinės jūrų organizacijos patvirtintomis rekomendacijomis ir nurodymais šioje srityje (sprendimo 22–43 pnk.). Be to, Teismas atkreipė dėmesį ir į Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliuciją 1821 (2011) (sprendimo 27 pnk.), skirtą prieglobsčio prašytojų, pabėgėlių ir nereguliarių

migrantų, išgelbėtų jūroje, teisių apsaugai, *inter alia* kviesdamas valstybes susilaikyti nuo asmenų, sulaikytų ar perimtų atvirojoje jūroje, tiesioginio ar netiesioginio išsiuntimo, taikant valstybių ekstrateritorinį jurisdikcijos aiškinimo principą, kaip įpareigoja JTVPK pozicija ir EŽTT sprendimai; taip pat garantuoti išgelbėtiems jūroje asmenims jų perkėlimą į „saugią vietą“, kuri turi būti aiškinama taip, kad ten būtų sudarytos galimybės tinkamai atsižvelgti į šių asmenų poreikius, garantuoti išgelbėtiems asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, teisę į teisingą ir veiksmingą prieglobsčio procedūrą, įskaitant teisę į teisinę pagalbą ir apsaugą tiems asmenims, kurie tapo neteisėtos prekybos žmonėmis aukomis ir pan.

EŽTT paminėjo ir kai kuriuos Europos Sąjungos teisėje taikomus standartus, taip pat rėmėsi ir tarptautiniais dokumentais, atskleidžiančiais žmogaus teisių padėtį Libijoje, Somalyje ir Eritrėjoje (sprendimo 42–44 pnk.).

Taigi EŽTT šioje byloje nustatė aiškia ir visišką Italijos atsakomybę už įvykdytą migrantų laivo grąžinimą į Libiją Konvencijos 1 straipsnio požiūriu, kaip ir prieš tai aptartoje *Medvedyev ir kitų prieš Prancūziją* byloje, remdamasis ekstrateritoriniu valstybės jurisdikcijos aiškinimo principu (sprendimo 70–82 pnk.).

Teismas pabrėžė, kad šiuo atveju šalys net neginčija, kad visi veiksmai buvo padaryti atvirojoje jūroje Italijos kariniais laivais, kurie plaukioja su Italijos vėliava. Italijos vyriausybė taip pat pripažino, kad Italijos mokesčių policijos ir pasienio apsaugos laivai, į kuriuos buvo persodinti asmenys, tarp jų ir pareiškėjai, pateko į visišką Italijos jurisdikciją (sprendimo 76 pnk.). EŽTT taip pat pažymėjo, kad pagal atitinkamas tarptautinės jūrų teisės nuostatas laivas, kuris yra atvirojoje jūroje ir plaukioja su tam tikros valstybės vėliava, patenka į išimtinę vėliavos valstybės jurisdikciją. Šis tarptautinės teisės principas leido EŽTT tam tikrais atvejais pripažinti tam tikros valstybės ekstrateritorinę jurisdikciją dėl veiksmų, kurie buvo padaryti su tam tikros valstybės vėliava plaukiojančiame laive ar su jos vėliava skraidančiame orlaivyje, jei valstybė vykdė *de jure* kontrolę tame laive ar orlaivyje buvusių asmenų atžvilgiu (sprendimo 77 pnk.).

EŽTT pabrėžė ir tai, kad pagal Italijos navigacijos kodeksą, laivai, plaukiojantys atvirojoje jūroje, patenka į išimtinę valstybės, su kurios vėliava jie plaukioja, jurisdikciją. Vis dėlto Strasbūro Teismas atmetė Italijos vyriausybės pateiktą versiją, kad jos „jurisdikcija“ šiuo atveju išnyksta (prapuola), nes tai buvo tik asmenų „gelbėjimo operacija atvirojoje jūroje“, taip pat ir jos teiginius, kad Italija negali būti atsakinga pagal Konvenciją, nes ji šiuo atveju pareiškėjų atžvilgiu turėjo tik „minimalią kontrolę“ (sprendimo 79 pnk.).

Taigi EŽTT padarė aiškią ir nedviprasmišką išvadą, kad iš Libijos su migrantais plaukusiuose laivuose buvę asmenys, įskaitant pareiškėjus, kurie buvo persodinti į Italijos karinį laivą ir grąžinti į Libiją, pateko į besitęsiančią ir išimtinę Italijos *de jure* ir *de facto* kontrolę, t. y. pareiškėjų keliami Konvencijos pažeidimai patenka į aiškią Italijos valstybės „jurisdikciją“ EŽTK 1 straipsnio pagrindu.

EŽTT šioje byloje taip pat nustatė Konvencijos 3, 13, Ketvirtojo protokolo 4 straipsnių pažeidimus dėl migrantų grąžinimo į jų išvykimo valstybę, šiuo atveju – Libiją, neleidžiant jų laivui įplaukti į Italijos teritorinius vandenis, kad nekiltų Italijos, kaip valstybės EŽTK dalyvės, atsakomybė pagal Konvenciją, ir kolektyviai juos grąžinant į Libiją. Pažymėtina, kad pagal Konvencijos Ketvirtojo protokolo 4 straipsnį, kurio pažeidimu skundėsi pareiškėjai šioje byloje, draudžiama kolektyviai išsiųsti užsieniečius.

EŽTT nors ir atkreipė dėmesį į tai, kad valstybės, ypač pakrantės, susiduria su itin gausiu nereguliarių migrantų antplūdžiu, ypač sudėtinga situacija yra šiuo metu jūrinėse valstybėse, tačiau net ir ši sunki situacija neatleidžia valstybių, EŽTK dalyvių, nuo jų prisiimtų įsipareigojimų pagal Konvenciją vykdymo ypač tais atvejais, kai asmenų grąžinimas į valstybę pažeidžia tarptautinėje teisėje visuotinai pripažintą ir taikomą asmens negrąžinimo principą ir gali sukelti Konvencijos 3 straipsnyje draudžiamus kankinimus, žiaurų ir nežmonišką elgesį ar tokį baudimą tokių išsiunčiamų ar grąžinamų asmenų atžvilgiu.

Libija, anot EŽTT, negali būti laikoma saugia valstybe, į kurią galėtų būti grąžinami asmenys, nesvarbu, ar jie yra nereguliarūs migrantai, ar prieglobsčio ieškantys asmenys.

EŽTT šioje byloje taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad faktas, kad pareiškėjai nepaprašė aiškia forma prieglobsčio, kai buvo grąžinami į Libiją Italijos kariniu laivu, neatleidžia Italijos nuo jos atsakomybės pagal Konvencijos 3 straipsnį, nes Italijos valdžios atstovai žinojo arba turėjo žinoti apie itin prastą žmogaus teisių padėtį Libijoje ir tokių migrantų, kokie buvo pareiškėjai šioje byloje, situaciją juos grąžinus. Todėl Italijos veiksmai sudarė sąlygas atsirasti pareiškėjų atžvilgiu Konvencijos 3 straipsnyje draudžiamam elgesiui ir kankinimams.

Be to, EŽTT pažymėjo ir tai, kad Italija turėjo imtis priemonių apsaugoti pareiškėjus ir nuo jų savavališko repatrijavimo į jų kilmės valstybes ir garantuoti migrantams, kilusiems iš Somalio ir Eritrėjos, saugią tarpinę valstybę, kurioje jiems negrėstų kankinimai ar kitas žiaurus, nežmoniškas elgesys, kurį draudžia Konvencija, ir kuris itin plačiai paplitęs minėtose valstybėse.

Ši byla dar svarbi ir tuo, kad joje EŽTT pirmą kartą nagrinėjo klausimą, ar minėto Ketvirtojo protokolo 4 straipsnis taikomas į trečiąją valstybę išsiunčiamų užsieniečių išsiuntimui, jei toks išsiuntimas įvyko ne valstybės Konvencijos dalyvės teritorijoje. Taigi, EŽTT vėl sprendė Konvencijos 1 straipsnio, numatančio valstybių Konvencijos dalyvių pareigą užtikrinti žmogaus teises visiems tos valstybės jurisdikcijoje esantiems asmenims, taikymo ribų ir (ar) jų aiškinimo klausimą.

Šioje byloje EŽTT pabrėžė, kad, jei užsieniečių kolektyvinis išsiuntimas būtų draudžiamas tik iš nacionalinės valstybės teritorijos, tai itin susiaurintų Konvencijos Ketvirtojo protokolo 4 straipsnio apsaugos ribas, kaip, pavyzdžiui, šioje situacijoje, nors valstybė Konvencijos dalyvė (šiuo atveju Italija) aiškiai vykdė savo išimtinę ekstrateritorinę jurisdikciją už nacionalinės teritorijos ribų. Tai reikštų, kad, jei asmuo vyko jūra ir nepasiekė valstybės krantų, jo individuali situacija galėtų būti neanalizuojama, priešingai nei tuo atveju, jei minėtas asmuo keliautų žeme. Taigi, Teismas pabrėžė, kad negali būti jokios teritorijos, kur migrantai ar kiti asmenys taptų individualiais už įstatymo ribų.

EŽTT padarė itin svarbią išvadą, kad jūrinė aplinka negali pateisinti tokių asmenų (migrantų) laikymo už įstatymo ribų. Todėl, EŽTT

nuomone, minėtas Ketvirtojo protokolo 4 straipsnis šiuo atveju turi būti ir yra taikomas ir netgi buvo pažeistas, išsiunčiant kolektyviai asmenis, sulaikytus atvirojoje jūroje, jų neidentifikuojant ir neanalizuojant kiekvieno iš jų individualios situacijos.

EŽTT šioje byloje nustatė ir Konvencijos 13 straipsnio pažeidimą, nes pareiškėjai neturėjo veiksmingos teisinės gynybos priemonės, ypač turinčios vadinamąjį sustabdomąjį poveikį, ginčyti jų kolektyvinį grąžinimą į Libiją, be to, jiems nebuvo paaiškinta jų grąžinimo apskundimo procedūra, Italijos kariniame laive nebuvo suteiktas vertėjas ir pan. Teismas taip pat įpareigojo Italijos vyriausybę imtis visų įmanomų priemonių pagal Konvencijos 46 straipsnį ir gauti iš Libijos valstybės tarptautines garantijas, kad pareiškėjų teisės pagal Konvencijos 3 straipsnį bus užtikrintos ir kad jie nebus savavališkai repatrijuoti į jų kilmės valstybes.

3.2. *Khlaifia ir kitų prieš Italiją* bylos [DK]²⁸ reikšmė tarptautinės jūrų teisės požiūriu

Šioje byloje EŽTT taip pat sprendė klausimą, ar didelės grupės iš Tuniso atplaukusių jūros migrantų grąžinimas į Tunisą sukėlė jau aptarto EŽTK Ketvirtojo protokolo 4 straipsnyje draudžiamo kolektyvinio užsieniečių išsiuntimo principo pažeidimą po to, kai kiekvienas migrantas buvo identifikuotas ir kiekvienam jų buvo sudaryta galimybė pasiaiškinti individualiai dėl išsiuntimo. Nors šioje byloje tarptautinės jūrų teisės normų taikymas yra ne toks ryškus, ši byla svarbi tuo, kad joje Konvencijos požiūriu padaryti kiek skirtingi EŽTT vertinimai Konvencijoje garantuojamų teisių požiūriu nei prieš tai aptartoje *Hirsi Jamaa ir kitų prieš Italiją* byloje.

Tad ši byla savo faktinėmis aplinkybėmis yra kitokia nei minėta *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* byla, o tai ir sudarė sąlygas EŽTT nenustatyti *inter alia* Konvencijos Ketvirtojo protokolo 4 straipsnio pažeidimo dėl kolektyvinio migrantų išsiuntimo, šiuo atveju jų grąžinimo į Tunisą, taip pat nebuvo nustatytas ir Konvencijos 13 straipsnio pažeidimas.

²⁸ *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], no. 16483/12, judgment of 15 December 2016.

EŽTT šioje byloje pabrėžė, kad pareiškėjai buvo Italijos teritorijoje Konvencijos 1 straipsnio požiūriu ir kad jie buvo išsiųsti iš Italijos ir grąžinti į Tunisą prieš savo valią, o tai ir yra „išsiuntimas“ (angl. *expulsion*) Ketvirtojo protokolo 4 straipsnio požiūriu (sprendimo 244 pnk.). Vis dėlto EŽTT šioje byloje, priešingai nei *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* byloje, nenustatė, kad pareiškėjų išsiuntimas buvo „kolektyvinis“ EŽTK Ketvirtojo protokolo 4 straipsnio požiūriu, nes jų tapatybės buvo nustatytos net du kartus, be to, jie turėjo realią ir veiksmingą galimybę pateikti savo argumentus dėl išsiuntimo iš Italijos (sprendimo 252, 254 pnk.).

EŽTT, priešingai nei prieš tai minėtoje *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* byloje, šioje byloje nenustatė Ketvirtojo protokolo 4 straipsnio pažeidimo, taip pat ir Konvencijos 13 straipsnio pažeidimo dėl galimybės pasinaudoti veiksminga teisinės gynybos priemone dėl pateiktų skundų dėl kolektyvinio asmenų išsiuntimo. EŽTT pabrėžė, kad iki šiol jis nustatė minėto Ketvirtojo protokolo 4 straipsnio pažeidimus tik 4 bylose (sprendimo 242 pnk.). Viena iš jų – anksčiau aptarta *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* byla, kurioje atvirojoje jūroje perimti migrantai nebuvo identifiukuoti ir buvo tiesiogiai grąžinti į Libiją Italijos kariniais laivais.

Šioje *Khlaifia ir kiti prieš Italiją* byloje nebuvo nustatyti ir Konvencijos 3 straipsnio pažeidimai dėl asmenų laikymo sąlygų migrantų priėmimo centre Italijoje ir dviejuose Italijos laivuose jų kelionių į atitinkamas Italijos vietas metu, tačiau buvo konstatuoti Konvencijos 5 straipsnio pažeidimai dėl to, kad asmenų laisvė pagal Konvencijos 5 straipsnį buvo apribota be jokio teisinio pagrindo.

EŽTT pabrėžė, kad, net ir esant vadinamajai „migrantų krizei“ Europoje, asmenys negali būti kalinami be jokio tuo klausimu priimto formalaus nacionalinio sprendimo, nes toks jų *de facto* laisvės apribojimas neleidžia jiems pasinaudoti konstitucinėmis *habeas corpus* garantijomis.

Šios bylos faktinė situacija, kaip minėta, skiriasi nuo *Hirsi Jamaa ir kiti prieš Italiją* bylos. Pareiškėjai šioje *Khlaifia ir kiti prieš Italiją* byloje EŽTT byloje buvo dalis didelės Tuniso piliečių grupės, kuri savadarbiais laivais 2011 m. rugsėjį paliko Tunisą ir plaukė Italijos link. Jie buvo perimti Italijos pakrančių tarnybos pareigūnų ir nugabenti į Lampedūzos

saloje esantį priėmimo centrą, vėliau perkelti į Palermo jūrų uostą ir lėktuvais grąžinti į Tunisą, bet prieš tai jie dar turėjo galimybę pasikalbėti su Tuniso konsulu, kuris patvirtino jų tapatybes. Visas procesas truko apie 12 dienų, o 2012 m. Italijos teismai atmetė žmogaus teisių gynimo asociacijų pateiktus skundus dėl įgaliojimų viršijimo ir savavališko laisvės apribojimo pareiškėjų atžvilgiu.

EŽTT šioje byloje, kaip minėta, nenustatė ir EŽTK 13 straipsnio pažeidimo dėl pareiškėjų skundų dėl, pasak pareiškėjų, veiksmingos teisinės gynbos priemonės nebuvimo dėl jų kolektyvinio išsiuntimo, netgi nepaisant to, kad veiksminga priemonė (šiuo atveju taikos teisėjas, kuris nagrinėjo jų skundus) dėl jų kolektyvinio išsiuntimo pagal Ketvirtojo protokolo 4 straipsnį neturėjo vadinamojo sustabdomojo poveikio. EŽTT atkreipė dėmesį į tai, kad tais atvejais, kai asmuo nekelia skundų pagal Konvencijos 2 ir 3 straipsnius, automatinio sustabdomojo atitinkamos priemonės poveikio nebuvimas nebūtinai sukelia minėto Konvencijos 13 straipsnio pažeidimą. Šiuo atveju reikalaujama, kad išsiunčiamas asmuo turėtų veiksmingą galimybę apskusti jo atžvilgiu priimtą sprendimą dėl išsiuntimo, kurį turi tinkamai (angl. *a sufficiently thorough examination*) išnagrinėti nepriklausomos ir nešališkos atitinkamos nacionalinės institucijos.

Strasbūro Teismas pabrėžė, kad minėto Protokolo 4 straipsnis negali būti aiškinamas kaip garantuojantis teisę kiekvienam individui gauti individualų pokalbį (interviu) kiekvienu atveju (sprendimo 248 pnk.). Pasak Teismo, minėto straipsnio reikalavimai bus įvykdomi tada, kai kiekvienas užsienietis, kuriam gresia išsiuntimas, turės realią ir veiksmingą galimybę pateikti savo argumentus dėl jo išsiuntimo ir jo pateikti argumentai bus tinkamai išnagrinėti tos valstybės valdžios institucijų. Šioje byloje pareiškėjai, kurie tikrai pagrįstai galėjo tikėtis, kad bus grąžinti į Tunisą, nes jie vyko be galiojančių kelionės dokumentų, taip pat jie neteigė, kad gali būti kankinami ar kitaip žiauriai su jais elgiamasi Tunise, ir kurie išbuvo Italijoje tik apie 9–12 dienų (sprendimo 249, 253 pnk.).

Net ir teigiant, kad pareiškėjai turėjo objektyvių sunkumų jiems esant priėmimo centre arba laive į Palermo, tačiau šiuo neilgu periodu bet

koku atveju jie turėjo galimybę informuoti Italijos valdžios atstovus apie bet kokias asmenines aplinkybes, dėl kurių jų grąžinimas į Tunisą būtų negalimas, taip pat jiems buvo garantuotas dvigubas jų tapatybės patikrinimas. Jiems taip pat nebuvo pagrindo suteikti prieglobsčio, pabėgėlio statuso ar kitos tarptautinės apsaugos humanitariniais pagrindais. Be to, jų advokatai nepateikė jokių pateisinančių aplinkybių, kurios pateisintų šių pareiškėjų buvimą Italijos teritorijoje.

Įdomu ir tai, kad šioje byloje EŽTT aiškiai pabrėžė, kad nors valstybės ir turi teisę nusistatyti savo imigracijos politiką net ir esant vadinamajai „migrantų krizei“ Europoje, vis dėlto pagal EŽTK negali būti pateisintos priemonės, kurios pažeistų valstybių Konvencijos dalyvių priimtus įsipareigojimus pagal Konvenciją (sprendimo 241 pnk.).

3.3. Kebe ir kiti prieš Ukrainą bylos (peticijos Nr. 12552/12)²⁹ reikšmė tarptautinės jūrų teisės požiūriu

Ši byla įdomi tuo, kad šioje byloje trys pareiškėjai (du Eritrėjos piliečiai ir vienas Etiopijos) 2012 m. sausio 18 d. slapta įsėdo į komercinį laivą, plaukiantį su Maltos Respublikos vėliava, kuris vyko į Tuzlą, Turkiją. Antrą kelionės dieną jie buvo aptikti laivo įgulos ir apie jų buvimą pranešta laivo savininkui bei draudimo atstovams. Kai laivas plaukė Sueco kanalu, draudikas bandė susitarti su Egipto valdžios atstovais, kad pareiškėjai galėtų išlipti iš laivo Egipte, tačiau Egiptas atsisakė duoti leidimą tai padaryti. Atvykus į Tuzlos jūrų uostą Turkijoje 2012 m. vasario 3 d., pareiškėjams nebuvo leista išlipti iš laivo. Jie perdavė rašytus paaiškinimus apie persekiojimą jų pilietybės valstybėse JTVPK atstovams Turkijoje. 2012 m. vasario 21 d. laivas išplaukė į Ukrainą, į Mikolajevo jūrų uostą, ir jį pasiekė 2012 m. vasario 24 d.

Vienos nevyriausybinės organizacijos iniciatyva 2012 m. vasario 25 d. Ukrainos pasienio tarnybos pareigūnai susitiko su pareiškėjais, ir, kaip teigė Ukrainos vyriausybė, pareiškėjai jokių prašymų šiame susitikime

²⁹ *Kebe and Others v. Ukraine*, No. 12552/12, judgment of 12 January 2017.

nepateikė. Vėliau su pareiškėjais susitiko minėtos nevyriausybinės organizacijos teisininkė Z., kuri pateikė pareiškėjams informaciją apie prašymo suteikti pabėgėlio statusą pateikimo procedūrą Ukrainoje.

Tačiau vėliau Ukrainos valdžios atstovai paaiškino pareiškėjams, kad jie negali priimti jų prašymų suteikti pabėgėlio statusą, nes laivas, kuriame yra pareiškėjai, patenka į kitos valstybės, su kurios vėliava jis plaukioja, jurisdikciją, šiuo atveju į Maltos Respublikos jurisdikciją, todėl tokie prašymai turi būti pateikti ne Ukrainos pareigūnams, bet kaip tik šio laivo kapitonui. Teisininkė Z. buvo paprašyta palikti laivą, o laivo kapitonas, anot pareiškėjų, juos suklaidino, priversdamas pasirašyti iš anksto parengtus dokumentus, pagal kuriuos pareiškėjai atsisakė bet kokios laikinos apsaugos Ukrainoje ir teigė, kad jie turėjo tikslą vykti į Švediją, ieškodami geresnio gyvenimo. Ukrainos vyriausybė EŽTT teigė, kad pareiškėjai patys jų paprašė parengti minėtus dokumentus (sprendimo 22–23 pnk.). 2012 m. kovo 2 d. teisininkė Z. pateikė EŽTT prašymą pareiškėjų vardu pagal Teismo Taisyklių 39 taisyklę, prašydama pritaikyti laikinąsias priemones ir neišsiųsti pareiškėjų iš Ukrainos į Saudo Arabiją, kur laivas turėjo išplaukti jau kovo 3 d. EŽTT patenkino prašymą skirti minėtas laikinąsias apsaugos priemones ir dėl to Ukraina leido pareiškėjams išlipti iš laivo ir pereiti valstybės sieną, taip patenkant į Ukrainos teritoriją, kur pareiškėjai paprašė suteikti prieglobstį. Visų jų prašymai vėliau buvo atmesti, šie sprendimai buvo apskūsti Odesos administraciniam teismui.

Šioje byloje EŽTT be tarptautinių sutarčių pabėgėlių teisių apsaugos srityje rėmėsi taip pat jau minėta 1982 m. Jūsų teisės konvencija, kurią yra ratifikavusios tiek Malta, kaip laivo vėliavos valstybė, tiek Ukraina, į kurios jūrų uostą buvo atplaukęs minėtas laivas su pareiškėjais.

Šios konvencijos 92 straipsnis numato laivo statusą ir pabrėžia, kad laivas gali plaukioti tik su vienos valstybės vėliava, išskyrus išimtinius šioje Konvencijoje numatytus atvejus, ir tokio laivo, kuris yra atvirojoje jūroje, atžvilgiu taikoma išimtinė vėliavos valstybės jurisdikcija. Šios konvencijos 94 straipsnis, kaip minėta, numato vėliavos valstybės pareigas³⁰,

³⁰ Katuoka, S., *supra* note 6, p. 180–181.

pagal kurį kiekviena valstybė, su kurios vėliava plaukioja laivas, veiksmingai vykdo jos jurisdikciją ir kontrolę dėl laivo administracinių, techninių ir socialinių klausimų.

Šioje byloje EŽTT taip pat atkreipė dėmesį į Tarptautinės jūrų organizacijos 1965 m. (pakeistą) Konvenciją dėl tarptautinio plaukiojimo jūromis, kurios valstybėmis dalyvėmis taip pat yra Malta ir Ukraina. Šios konvencijos pagrindinis tikslas – užkirsti kelią nereikalingiems plaukiojimo jūromis trukdymams ir padėti valstybėms bendradarbiauti šioje srityje. Ši tarptautinė konvencija buvo pakeista 2002 m., o pakeitimai įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d. ir jie skirti asmenų be bilietai situacijai reguliuoti. Pagal šiuos pakeitimus laivo vėliavos valstybė privalo padėti ir bendradarbiauti su laivo savininkais bei atitinkamos valstybės, kurios uoste stovi jos laivas, institucijomis, siekiant identifikuoti laive esančius be bilietai asmenis bei nustatyti jų pilietybę, taip pat padėti atitinkamos valstybės institucijoms išsodinti tokius asmenis iš laivų, pasitaikius pirmai progai, taip pat padėti vykdyti tokių asmenų išsodinimą ir jų repatrijavimą į kilmės valstybes.

Teismas šioje byloje taip pat rėmėsi ir Jungtinių Tautų pabėgėlių teisių komisaro parengtu dokumentu dėl asmenų be bilietai, prašančių pabėgėlio statuso (sprendimo 52 pnk.), pagal kurį uosto valstybė negali visiškai atsisakyti savo atsakomybės asmenų be bilietai, ieškančių pabėgėlio statuso, atžvilgiu.

Laivo vėliavos valstybė turi išimtinę jurisdikciją laivui, plaukiojančiam atvirojoje jūroje, laive įvykus gimimo atvejui, įvykdžius nusikaltimą laive ar laive sudarytų tam tikrų kontraktų atvejais, o taip pat ir dėl nelegaliai plaukiančių laive asmenų be bilietai atžvilgiu. Vėliavos valstybė taip pat lieka jurisdikcine valstybe ir tada, kai laivas taikiai plaukia per kitos valstybės teritorinius vandenis. Tačiau kai su tam tikros valstybės vėliava plaukiantis laivas įplaukia į kitos valstybės jūrų uosto teritoriją, laivo vėliavos valstybės jurisdikcinės galios sumažėja. Pakrantės valstybė vykdo savo išimtinę jurisdikciją savo teritorijos atžvilgiu, įskaitant jos uostus. Užsienio laivai, stovėdami tam tikros valstybės uoste, negali suteikti prieglobsčio laive vietiniams asmenims ar užsieniečiams pabėgėliams. Pagal

ši dokumentą uosto valstybės valdžios atstovai taip pat turi teisę ir gali sulaikyti ir areštuoti laive esantį užsienietį bėglį ir išsiųsti jį į prašančią valstybę, kad toks asmuo galėtų būti teisiamas.

Taigi, kitais žodžiais tariant, vėliavos valstybės ekstrateritorinė jurisdikcija šiuo atveju netaikoma ir minėti asmenys be bilieta, kurie yra tam tikrame laive, gali būti laikomi kaip patenkantys ne į laivo vėliavos valstybės, o kaip tik į uosto valstybės teritoriją (jurisdikciją) jų tarptautinės apsaugos tikslais.

Uosto valstybės jurisdikcinės galios užsienio valstybių komercinių laivų atžvilgiu taip pat sustiprina argumentą, kad asmenys be bilieta, esantys laive, kuris įplaukė į pakrantės valstybės uostą, laikytini asmenimis, patenkančiais į uosto valstybės teritoriją.

Šis argumentas buvo naudojamas ir EŽTT sprendžiant byloje klausimą dėl atitinkamos valstybės jurisdikcijos aptariamo laivo, plaukiojusio su Maltos Respublikos vėliava, bet įplaukusio į Ukrainos jūrų uostą laive esant trims asmenims be bilieta, atžvilgiu.

Vis dėlto reikia atkreipti dėmesį į tai, kad nors EŽTT šioje byloje citavo itin daug tarptautinės teisės normų tiek pabėgėlių, tiek jūrų teisės srityje, šių normų taikymas sprendžiant konkrečius žmogaus teisių pagal Konvenciją pažeidimus šioje byloje nėra ryškus, ypač kiek tai susiję su tarptautinės jūrų teisės normomis ir principais. EŽTT daugiau rėmėsi tarptautinėmis pabėgėlių teisių apsaugos normomis, analizavo klausimą dėl Ukrainos praktinės situacijos dėl prašymo gauti pabėgėlio statusą pateikimo bei asmens negrąžinimo principo taikymo ir šioje srityje Ukrainoje kylančių problemų, analizavo žmogaus teisių padėtį Eritrėjoje, kurios pilietis buvo pirmasis pareiškėjas.

Ukrainos vyriausybė EŽTT teigė, kad laivas plaukioja su Maltos vėliava, todėl ši valstybė yra *fe jure* ir *de facto* atsakinga už viską, kas vyko laive, ypač 2012 m. vasario 24 d. ir kovo 3 d. Ukraina taip pat teigė, kad laivui įplaukus į Ukrainos Mikolajevo jūrų uostą, laivo atžvilgiu buvo atliekami tik reikalingi patikrinimai ir formalumai, be to, laivas galėjo išvykti iš Ukrainos jūrų uosto kada panorėjęs, todėl Ukraina neperėmė laivo kontrolės net jam esant jos uoste (sprendimo 67–68 pnk.).

Pareiškėjai ginčijo šiuos Ukrainos vyriausybės argumentus ir Strasbūro Teismui teigė, kad jie buvo Ukrainos „jurisdikcijoje“ Konvencijos 1 straipsnio požiūriu ir kad būtent Ukraina kaip valstybė konvencijos dalyvė yra atsakinga už galimus jų teisių pagal Konvenciją pažeidimus.

EŽTT šioje byloje pabrėžė, kad, kaip minėta, daug tarptautinių, įskaitant paprotines normas, konvencijų reguliuoja valstybių, vykdančių jūrinį plaukiojimą, teises ir pareigas, *inter alia* asmenų be bilieta, atžvilgiu, tačiau, Teismo nuomone, šioje byloje jam nėra būtina atsakyti į šiuos klausimus, nes pagal EŽTK Ukraina, kaip ir bet kuri kita valstybė pagal tarptautinę teisę, turi teisę pati reguliuoti užsieniečių patekimą į jos teritoriją ir jų gyvenimą joje.³¹ Taigi nors šios itin svarbios tarptautinės jūrų teisės konvencijos ir minimos pristatant tarptautinius dokumentus šioje byloje, vis dėlto jų taikymas, kaip minėta, EŽTT nuomone, nebuvo šiuo atveju būtinas.

Taip pat šioje byloje Teismas teigė ir tai, kad jam nėra būtina atsakyti ir į klausimą, kuri valstybė vykdė *de jure* ar *de facto* kontrolę laivo atžvilgiu, nors abi pusės kėlė šį klausimą. EŽTT nustatė, kad Ukrainos pareigūnai atliko pirmojo pareiškėjo kratą ir tai sukėlė Ukrainos „jurisdikciją“ Konvencijos 1 straipsnio pagrindu ta apimtimi, kiek tai susiję su pirmojo pareiškėjo galimybėmis pateikti į Ukrainą ir naudotis Konvencijoje garantuojamomis teisėmis ir laisvėmis. Pirmasis pareiškėjas skundėsi Konvencijos 3 ir 13 straipsnių pažeidimais dėl to, kad Ukraina iš karto neleido jam išlipsti iš laivo į Ukrainos teritoriją, taip pat dėl to, kad jis galėjo būti išsiųstas į Saudo Arabiją ir į jo pilietybės valstybę Eritrėją, kur jis pabėgo nuo kariinės tarnybos ir kur jam grėsė kankinimas ir žiaurus elgesys, kurį draudžia Konvencijos 3 straipsnis, taip pat kad jis neturėjo galimybių tinkamai ginčyti Ukrainos pareigūnų atsisakymo leisti jam išlipsti iš laivo.

EŽTT nustatė, kad pirmasis pareiškėjas gali būti laikomas „auka“ Konvencijos požiūriu, ir, atsižvelgdamas į jau aptartą *Hirsi Jamaa ir kiti*

³¹ Žr. kaip pavyzdį bylą *Üner v. the Netherlands* [GC], No. 46410/99, judgment of 18 October 2006, 54 pnk.; taip pat bylą *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom*, judgment of 28 May 1985, Series A, No. 94, 67 pnk.

bylą, konstatavo, kad Ukraina turėjo pareigą pagal EŽTK suteikti šiam pareiškėjui veiksmingą apsaugą nuo jo galimo savavališko tiesioginio ar netiesioginio išsiuntimo į jo kilmės valstybę (sprendimo 93 pnk.). Teismas taip pat pabrėžė, kad Ukraina galėjo ar turėjo suprasti, kad šis asmuo siekia gauti pabėgėlio statusą ir kad jam galimai reikalinga tarptautinė apsauga. O Ukrainos pareigūnai kaip tik stengėsi atkalbėti pirmąją pareiškėją nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo. EŽTT nustatė pirmojo pareiškėjo atžvilgiu Konvencijos 3 straipsnio kartu su 13 straipsniu pažeidimus (sprendimo 103–108 pnk.).

Kartu pažymėtina ir tai, kad EŽTT antrojo ir trečiojo pareiškėjų bylas išbraukė iš bylų sąrašų, nes antrasis pareiškėjas mirė (58 pnk.), o trečiasis išvyko iš Ukrainos į savo kilmės valstybę (Etiopiją) ir nebepalaikė ryšių su savo advokatu (63–65 pnk.).

Išvados

1. Šis straipsnis aiškiai įrodo, kad EŽTK, kaip speciali tarptautinė sutartis žmogaus teisių apsaugos srityje, vis dėlto nėra ir negali būti aiškinaama skyrium³² nuo kitų tarptautinės teisės normų ar principų, įskaitant tarptautinę jūrų teisę.
2. Konvencija suteikia valstybėms jos dalyvėms aiškius tarptautinius įsipareigojimus garantuoti visiems jos jurisdikcijoje esantiems asmenims Konvencijoje apibrėžtas žmogaus teises ir pagrindines laisves pagal Konvencijos 1 straipsnį, kartu ir įpareigoja valstybes vykdyti ir Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtus sprendimus bylose, kuriose jos yra šalys.³³ Valstybės „jurisdikcijos“ samprata tam tikrais atvejais, kaip rodo šiame straipsnyje bylos, gali apimti ir valstybės veiksmus,

³² Jočienė, D. Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžioji kolegija: paskirtis ir jurisprudencijos principai 1998–2007 m. aiškinant ir taikant Konvencijos 2, 3 ir 6 straipsnius. *Teisė besikeičiančioje Europoje. Liber Amicorum Pranas Kūris*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 153.

³³ Žr. Konvencijos 46 straipsnį „Sprendimų privalomumas ir jų vykdymas“.

- atliktus atvirojoje jūroje, kurioje galioja atvirosios jūros laisvės, arba gali sukelti valstybės atsakomybę Konvencijos požiūriu, pavyzdžiui, dėl veiksmų, kai ji neleidžia įplaukti migrantus gabenančiam laivui į savo teritorinius vandenius ir prievarta grąžina jį į išvykimo valstybę.
3. Aiškinant ir taikant Europos žmogaus teisių konvenciją Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje, atsižvelgiama, kaip minėta, ne tik į 1969 m. Vienos konvencijos dėl sutarčių teisės nuostatas dėl tarptautinės sutarties aiškinimo, *inter alia* šios konvencijos 31 straipsnio 3 dalies (c) punktą, bet ir į atitinkamas tarptautinės teisės normas, kurios taikomos santykiams tarp ginčo šalių, ir ypač į tarptautinės žmogaus teisių apsaugos normas. Taigi, EŽTK aiškinama suderinta su bendraisiais tarptautinės teisės principais, įskaitant ir tarptautinę jūrų teisę.
  4. Straipsnyje išnagrinėtos keturios Europos Žmogaus Teisių Teismo bylos rodo EŽTK nuostatų taikymą suderinamai ne tik su tarptautinėje teisėje pabėgėlių teisių srityje galiojančiais žmogaus teisių apsaugos standartais, įskaitant teisę prašyti prieglobsčio, bet ir su tarptautinės jūrų teisės principais bei normomis, kurios yra gana specifinės ir ne taip dažnai aptinkamos aiškinant ir taikant Europos žmogaus teisių konvencijos nuostatas.
  5. Plaukiojimo laivais atvirojoje jūroje laisvė ar klasikinis tarptautinėje jūrų teisėje taikomas laivo vėliavos valstybės principas, sukeltantis šios valstybės išimtinę jurisdikciją laivo ir jo įgulos narių veiksmų atžvilgiu, vis dėlto gali turėti tam tikrų išimčių, o kai kurios iš jų ir buvo aptartos šiame straipsnyje. Kaip rodo analizuotos EŽTT bylos, sisteminis Konvencijos nuostatų aiškinimas atsižvelgiant *inter alia* į tarptautinės jūrų teisės principus ir normas, tam tikrais atvejais sustiprina Konvencijoje ar jos protokoluose įtvirtintų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugą ir išplečia šios Konvencijos apsaugą, kartu ir valstybės atsakomybės pagal Konvenciją ribas (t. y. valstybės jurisdikciją) tam tikrų jos atliekamų veiksmų, kad ir atvirojoje jūroje, atžvilgiu.

**SOME ASPECTS OF INTERNATIONAL MARITIME
LAW IN THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN
COURT OF HUMAN RIGHTS *INTER ALIA* IN THE
CASE *MEDVEDYEV AND OTHERS V. FRANCE* [GC]**

*Mykolas Romeris University Law School
Institute of International and European Union Law
Prof. Dr. Danutė Jočienė*

Abstract. In this Article the Author is analysing the judgments adopted by the European Court of Human Rights (ECtHR or the European Court) in which the Court has relied upon the general principles and norms of International Law including International Maritime Law when examining the individual petitions submitted under Article 34 of the European Convention on Human Rights (ECHR).

Reliance on the general principles and norms of *inter alia* International Maritime Law demonstrates the classical legal standing of the ECtHR concerning the interpretation of the Convention norms - the Convention cannot be interpreted in a vacuum; it has to be interpreted in the light of the rules set out in the Vienna Convention of 23 May 1969 on the Law of Treaties, Article 31 (3) (c), which indicates that account is to be taken of “any relevant rules of international law applicable in the relations between the parties” (see, as example, *Cudak v. Lithuania*, GC, appl. No. 15869/02, judgment of 23 March 2010, para. 56). Therefore, the relevant principles and norms of *inter alia* International Maritime Law should also be taken into account by the ECtHR when dealing with some specific individual petitions.

The jurisprudence of the European Court of Human Rights demonstrating references to the general principles and norms of International Maritime Law is not very abundant. The Author of this Article, relying on her subjective opinion, is trying to identify such cases and analyse them in the Article. The first identified case in this respect is the Grand

Chamber case *Medvedyev and Others v. France* (appl. No. 3394/03), where the ECtHR had broadly interpreted the principle of jurisdiction of states under Article 1 of the Convention declaring that all actions undertaken by the French authorities on the high seas in respect of the foreign vessel “The Winner” (registered in Cambodia and flying its flag), including its arrest on the high seas and deprivation of liberty of its crew members had engaged the territorial jurisdiction of France. The French naval authorities had taken the mentioned actions relying on the suspicion that this ship might be carrying large quantities of drugs. In a diplomatic note Cambodia gave its agreement for the French authorities to act. Accordingly, the French authorities had “The Winner” intercepted on the high seas off Cape Verde and escorted to the French port of Brest.

When analysing the merits of the case, the ECtHR noted that in cases concerning drug-trafficking on the high seas public international law upheld the classical principle of the International Maritime Law that the flag state – in this case Cambodia – had jurisdiction in respect of the ship flying its flag. Therefore, a special reference was made to the United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982 (Montego Bay Convention), which did not provide any legal basis for the French authorities to take actions in this case. As Cambodia was not party to the Montego Bay Convention, it could not have been acting under its provisions when it sent its diplomatic note. Nor did France’s request for cooperation from the Cambodian authorities fall within the scope of that Convention.

In this context, some principles and norms of International Maritime Law are of major legal importance, i. e., Article 87 the Montego Bay Convention stating the fundamental principle of freedom of the high seas, which comprises, inter alia the freedom of navigation. Article 90 of the mentioned Convention stipulates that “Every State <...> has the right to sail ships flying its flag on the high seas”. Article 91 of the Montego Bay Convention regulates the nationality of ships and Article 92 – the status of ships. Therefore, a legal question can be raised – whether the French naval authorities were having the legal basis for arresting “The Winner”

flying the flag of Cambodia on the high seas and, whether such actions by France can be regarded as interference with the right of free navigation on the high seas. These questions were not analysed by the ECtHR, as the European Court had focussed on the legal analysis of the Convention norms and applicable standards, in respect, especially of Article 1 and 5 of the ECHR.

The European Court came to the conclusion that it had not been shown that there was any constant practice on the part of the States capable of establishing the existence of a principle of customary international law generally authorising the intervention of any State which had reasonable grounds for believing that a ship flying the flag of another State (and on the high seas) was engaged in illicit traffic in drugs. When a flag state, like Cambodia in this case, was not a party to the Montego Bay or Vienna Conventions (see paras. 27-33 of the Judgment), the insufficiency of such legal instruments, for the regional or bilateral initiatives, was of no real consequence.

Therefore, for the Convention purposes, only a narrow interpretation was consistent with the aim of Article 5 (1) of the Convention. The ECtHR concluded that deprivation of liberty to which the applicants (crew members of the arrested ship “the Winner” flying the Cambodian flag) were subjected between the boarding of their ship by French naval authorities on the high seas off Cape Verde and its arrival in French city Brest was not “lawful” under Article 5 (1) of the ECHR.

Three other important cases of the European Court of Human Rights have also been analysed in this Article, *i. e. Hirsi Jamaa and Others v. Italy* (GC, appl. No. 27765/09), *Khlaifia and Others v. Italy* (GC, appl. No. 16483/12) and *Kebe and Others v. Ukraine* (appl. No. 12552/12).

The Grand Chamber case *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* is the first case in which the ECtHR delivered a judgment on interception-at-sea of ships carrying irregular migrants. The case concerned Somali and Eritrean migrants (the applicants – the group of about two hundred individuals) travelling from Libya who had been intercepted at sea by the Italian authorities and returned back to Libya without any examination of

their cases. The European Court of Human Rights established violations of Article 3 of the Convention (Prohibition of inhuman and degrading treatment) and of Article 4 of Protocol No. 4 (Collective expulsion of aliens is prohibited). Italy provided an explanation that the operations to intercept vessels with migrants on the high seas were the consequence of the entry into force a bilateral agreement concluded with Libya and represented an important turning point in the fight against clandestine immigration (see paras. 13, 181 of the Judgment). The European Court reiterated in that connection that the provisions of treaties must be interpreted in good faith in the light of the object and purpose of the treaty (see para. 179).

More importantly, the ECtHR found that Article 1 of the Convention was applicable in this case engaging the responsibility of Italy. The European Court noted that even though the right of States to establish their own immigration policies is not called into question (see para. 179 of the Judgment), nevertheless, the removal of aliens carried out in the context of interceptions on the high seas by the authorities of a state in the exercise of their sovereign authority, preventing migrants from reaching the borders of that state or even pushing them back to another state, constitutes an exercise of jurisdiction under Article 1 of the Convention and engages the responsibility of Italy under Article 4 of Protocol No. 4, as the main task of such operations is to prevent the irregular migrants disembarking on state's (in this case – Italy's) soil (see paras. 180-181 of the Judgment).

The principle of International Law enshrined in the Italian navigation Code should also be remembered according to which a vessel sailing on the high seas was subject to the exclusive jurisdiction of the state of the flag it was flying (see also International documents listed in paras. 24-26 of the Judgment). Therefore, this classical principle of International Maritime Law could also be added among other legal arguments in establishing the link of “jurisdiction” of Italy within Article 1 of the Convention.

Another Grand Chamber case - *Khlaifia and Others v. Italy* – can be regarded, in the subjective opinion of the Author, as a step back

undertaken by the ECtHR when dealing with the cases of irregular migrants. Opposite conclusions were reached in this case comparing it with the above discussed case *Hirsi Jamaa and Others v. Italy*. No violation of Article 4 of Protocol No. 4 was established in *Khlaifia and Others v. Italy* case as regards removal to Tunisia of large group of Tunisian sea-migrants after each had been identified individually and allowed to raise any personal objections. No violation of Article 13 (effective remedy) was also found, despite the fact that there was a lack of suspensive effect of remedy for alleged collective expulsion. What is mostly surprising in this case, is the fact that the European Court had noted that the applicants *were not asylum seekers*, and, therefore, they did not have the specific vulnerability inherent in that status. The Court once more reinstated its position that increasing migration flows cannot justify violations of the Convention, but, from another side, it left quite broad margin of appreciation for the States when dealing with the cases of irregular migrants.

And the last case examined in this Article – *Kebe and Others v. Ukraine* – concerned three applicants (two Eritrean nationals and one Ethiopian national) who attempted to claim asylum in Ukraine, when the ship (flying the flag of the Republic of Malta) and where they had covertly boarded, had arrived to the port of Mykolayiv in Ukraine (see paras. 6-16 of the judgment). When the vessel was passing through the Suez Canal, the insurer tried to arrange with the Egyptian authorities that the applicants could disembark in Egypt, but the authorities refused the request. The applicants were also not allowed to disembark in Turkey.

This case concerns the responsibility of the port state under the Convention to deal with the asylum requests from people being on board of the foreign ship staying in that state's harbour. The ECtHR was answering an important legal issue whether such foreign ship can be regarded as being within "jurisdiction" of the port state (in this case, Ukraine) under Article 1 of the ECHR?

The Ukrainian Government was disputing its responsibility and arguing that the first applicant had not been within Ukraine's jurisdiction as he had been on board the vessel flying the flag of Malta. Relying

on the United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982, the Government also argued that, as a state party to that Convention, Malta had *de facto* and *de jure* jurisdiction over the vessel and the first applicant. However, the ECtHR established the international responsibility of Ukraine under Article 1 of the Convention as regards the first applicant and decided that the Ukrainian regulations provided that when carrying out border checks, border guards were under a duty to accept asylum applications from persons who either crossed or were about to cross the Ukrainian border (for more details, see paras. 102, 107 of the Judgment). The Court found that the border-control procedure did not provide adequate safeguards capable of protecting the first applicant from arbitrary removal contrary to Article 3 of the Convention. Violation of Article 13 was also established as regards the first applicant.

Keywords: International Maritime Law, European Convention on Human Rights, jurisdiction of the State, the right of person to seek refugee status in another State.